

KACPER PENCARSKI

AP SŁUPSK

**KSZTAŁTOWANIE, ZABEZPIECZANIE I UDOSTĘPNIANIE
AKT MAGISTRACKICH REJENCJI KOSZALIŃSKIEJ
PRZEZ PRUSKIE ARCHIWUM PAŃSTWOWE
W SZCZECINIE W LATACH 1831-1945**

Narastający zasób archiwalny w Prusach, zarówno niepaństwowy (w tym samorządowy), jak i państwowy, oraz próby instytucjonalnego rozwiązania wynikających z tego tytułu problemów związanych z gromadzeniem i przechowywaniem akt przez państwowe archiwa w pierwszej połowie XIX w. stały się przyczyną utworzenia nowoczesnej sieci archiwalnej. W sieć tę wpisało się również Królewskie Archiwum Państwowe w Szczecinie, podległe Zarządowi Archiwów Prowincjonalnych w Berlinie (od 1 stycznia 1831 r.)¹.

Pruskie archiwa państwowe miały za zadanie zabezpieczać dokumentację wytworzoną wyłącznie przez instytucje państwowe i władze prowincjonalne, nakładając na nadprezydentów prowincji oraz prezydentów rejencji obowiązek informowania o miejscach przechowania szczególnie cennych dokumentów i grup akt². Prowizorycznie podzielono istniejący zasób archiwalny na archiwa przechowujące najstarsze materiały („Urkunden-Archiv”) i archiwa z pozostałymi aktami („Akten-Archiv”). W 1839 r. archiwiści z Królewskiego Archiwum Państwowego w Szczecinie (Königliche Staatsarchiv zu Stettin) uznali, że w pierwszej kolejności należy zabezpieczyć akta po dawnym księstwie kamieńskim wraz z aktami wytworzonymi w jego „karlińskiej”, „kołobrzeszkiej” i „koszalińskiej” części, następnie akta domeny darłow-

¹ *Archiwum Państwowe w Szczecinie. Przewodnik po zasobie archiwalnym. Akta do 1945 roku*, oprac. R. Gaziński, P. Gut, M. Szukała, Warszawa-Szczecin 2002, s. 14. Szerzej o kształtowaniu zasobu: R. Gaziński, J. Macholak, *Zasób Archiwum Państwowego w Szczecinie*, „Szczeciński Informator Archiwalny” 2002, nr 16, s. 15-36.

² Archiwum Państwowe w Szczecinie (dalej: AP Szczecin), Naczelne Prezydium Prowincji Pomorskiej w Szczecinie (dalej: NPPP), sygn. 3096, pismo Generalnego Dyrektora Archiwów Państwowych Prus do prezydenta prowincji w Szczecinie i ministra finansów Prus (bez daty), f. 2; „Instruction zur Verwaltung des Königlichen Provinzial-Archivs zu Stettin (Entwurf) (bez daty), f. 35-45.

skiej, akta kościelne³, akta magistrackie, akta sądowe, akta organizacji kupieckich i innych stowarzyszeń. Władze szczecińskiego archiwum interesowały się również materiałami pozaaktowymi, w tym kartograficznymi⁴, zaś po 1865 r. także zbiorami prywatnymi, a w szczególności aktami rodowymi⁵ oraz dokumentacją szkół (np. gimnazjum w Szczecinku)⁶. W odniesieniu do materiałów kartograficznych początkowo archiwum w Szczecinie zainteresowane było nimi jedynie w wyborze (selekcyjnie). Następnie, z upływem czasu, również włączaniem ich do swoich zbiorów w sposób kompleksowy⁷. W przypadku oporu podmiotów posiadających wymienione rodzaje akt wobec ich przekazania szczecińskiemu archiwum w pozyskanie ich angażowano władze prowincji pomorskiej w Szczecinie oraz ministerialne w Berlinie⁸. Archiwum nawiązało kontakty z osobami prywatnymi, aby zebrać informacje dotyczące ich zbiorów archiwalnych⁹. Niejednokrotnie zdarzało się, że akta te były skupowane, przy czym środki na ten cel wygospodarowywały władze prowincji pomorskiej¹⁰.

Napływ akt do szczecińskiego archiwum wymusił konieczność uregulowania problemu ich udostępniania, przynajmniej prawnym właścicielom i ich następcom. W 1856 r. centralne władze państwowe zrehabilitowały, a następnie za pośrednictwem Generalnej Dyrekcji Archiwów Państwowych Prus w Berlinie (GDAP) wprowadziły do użycia regulamin udostępniania akt. Generalna Dyrekcja Archiwów Państwowych Prus w Berlinie umożliwiła korzystanie z wybranych akcesji autorom monografii miast, głównie Kołobrzegu i Szczecinka. Wkrótce również pozostałe akta zgrupowane w kolejnych dopływach (akcesjach) stały się przedmiotem zainteresowań badaczy¹¹.

³ Szczególnym zainteresowaniem Królewskiego Archiwum Państwowego w Szczecinie cieszyły się akta budowlane kościołów w Darłowie i Koszalinie; AP Szczecin, sygn. 3116, pismo Królewskiego Prowincjonalnego Konsystorium Ewangelickiego w Szczecinie do nadprezydenta prowincji pomorskiej w Szczecinie z 8 VII 1861 r., f. 152.

⁴ AP Szczecin, NPPP, sygn. 3096, pisma Królewskiego Archiwum Państwowego w Szczecinie do prezydenta prowincji w Szczecinie z 11 VI 1838 r., f. 64 i 28 XI 1838 r., f. 96-97.

⁵ AP Szczecin, NPPP, sygn. 3117, adnotacja Królewskiego Archiwum Państwowego w Szczecinie dla „Journal der Königlichen Ober-Präsident” z 12 III 1863 r., f. 7.

⁶ Tamże, pismo nadprezydenta prowincji pomorskiej w Szczecinie do Królewskiego Tajnego Rady Prowincji Pomorskiej w Szczecinie z 30 X 1865 r., f. 251-258.

⁷ AP Szczecin, NPPP, sygn. 3095, pismo Królewskiego Archiwum Państwowego w Szczecinie do nadprezydenta prowincji pomorskiej w Szczecinie z 26 V 1832 r., f. 53.

⁸ AP Szczecin, NPPP, sygn. 3117, pismo nadprezydenta prowincji pomorskiej w Szczecinie do Królewskiego Tajnego Rady Prowincji Pomorskiej w Szczecinie z 30 X 1865 r., f. 251-258.

⁹ Przykładowo w 1831 r. nawiązano współpracę z Eduardem [von] Raczyńskim z Poznania celem zebrania informacji o zasobie archiwalnym pochodzącym z dawnego biskupstwa kamieńskiego, którego część miała być przechowywana w zbiorach prywatnych w Wielkopolsce; AP Szczecin, NPPP, sygn. 3095, pismo Królewskiego Archiwum Państwowego w Szczecinie do Eduarda [von] Raczyńskiego z 17 IX 1832 r., f. 60-61.

¹⁰ AP Szczecin, NPPP, sygn. 3098, pismo rady archiwalnego Raumera w Berlinie do nadprezydenta prowincji pomorskiej w Szczecinie z 23 VI 1851 r., f. 403; pismo nadprezydenta prowincji pomorskiej do rady archiwalnego Raumera w Berlinie z 1 VIII 1851 r., f. 404.

¹¹ AP Szczecin, NPPP, sygn. 3102, pismo Generalnej Dyrekcji Archiwów Państwowych Prus w Berlinie do Królewskiego Rady Tajnego Prezydium Prowincji w Szczecinie z 8 III 1871 r.,

Stąd też w 1867 r. Generalny Dyrektor Archiwów Pruskich w Berlinie wydał instrukcję regulującą warunki związane z korzystaniem ze zgromadzonego w archiwach państwowych materiału archiwalnego. Było ono obwarowane m.in. koniecznością uzyskania zgody dyrektora archiwum bez względu na rodzaj własności akt. Archiwiści zobowiązani zostali do prowadzenia ewidencji osób korzystających z akt wraz z wykazami wykorzystanych materiałów. Ponadto szczecińskie archiwum gromadziło informacje na temat zbiorów osób prywatnych oraz instytucji, fundacji i korporacji, archiwów kościelnych itp., działających w prowincji pomorskiej¹², w postaci znormalizowanych zestawień zbiorczych lub dokumentacji związanej z przejęciem przez archiwum grupy bądź całości akt¹³.

W załączniku do instrukcji archiwalnej z 24 listopada 1876 r., wydanej przez GDAP, znalazł się opis sposobu oznaczania akt, prowadzenia indeksów, spisów prasy i zbiorów książkowych, wykazów inwentarzy oraz prowadzenia kontroli. Należy zaznaczyć, że zbiory biblioteczne i kartograficzne stanowiły integralną część ogólnego zbioru instytucji będącej przedmiotem zainteresowania archiwum państwowego i również podlegały kontroli (a w przypadku likwidacji instytucji także przejęciu) w zakresie poprawności prowadzenia ewidencji¹⁴.

Zawierane były umowy depozytowe. Do dzisiaj zachowały się umowy zawarte pomiędzy szczecińskim archiwum a magistratami w Białogardzie¹⁵, Darłowie¹⁶, Czaplunku¹⁷, Karlinie¹⁸, Kołobrzegu¹⁹, Łebie²⁰, Miastku²¹, Okonku²², Połczynie-Zdroju²³,

---

f. 240-242; sygn. 3118, Reglement für die Benutzung der Provinzial-Archive z 28 V 1856 r., f. 172-175; Regulativ für den Geschäftsgang bei den Preußischen Staatsarchiven z 24 XI 1876 r., f. 299-354.

¹² AP Szczecin, NPPP, sygn. 3118, Instruction für die Beamten der Staats-Archive in den Provinzen z 31 VIII 1867 r., f. 3-14.

¹³ Przykładowy spis zbiorów archiwum w odniesieniu do akt, materiałów kartograficznych i książek zawierał tabelę ze wskazaniem roku (L[au]f[en]de. No. des Jahres), dnia wpływu akt bądź zbiorów bibliecznych do archiwum (Tag des Einganges), numeru informacji zapisanej w rocznym wykazie archiwum (No. des Geschäftsjournals des Staatsarchives), nazwy podmiotu, który przekazał lub odsprzedał archiwum akta (Einsender bzw. Verkäufer), autora książki, tytułu, miejsca wydania, roku wydania, liczby tomów i formatu (Verfasser, Titel, Ort des Verlanges, Jahr der Herausgabe, Zahl der Bände, Format des Buches), wartości w markach (w przypadku zakupu; Kaufpreis) i sygnatury wraz z datą osygnowania książki w katalogu (Im Bücher-Katalog verzeichnet am: / unter:); AP Szczecin, NPPP, spisy akt i zasobów pozaaktowych, passim.

¹⁴ AP Szczecin, NPPP, sygn. 3118, Regulativ für den Geschäftsgang bei den Preußischen Staatsarchiven, f. 299-335.

¹⁵ AP Szczecin, Archiwum Państwowe w Szczecinie [do 1945 r.] (dalej: StA Stettin), sygn. 481, umowa depozytowa z magistratem w Białogardzie z 4 VII 1884 r./7 VII 1844 r., f. 8.

¹⁶ AP Szczecin, StA Stettin, sygn. 477, umowa depozytowa z magistratem w Darłowie z 25 X 1883 r./14 XI 1883 r., f. 11-12.

¹⁷ AP Szczecin, StA Stettin, sygn. 474, umowa depozytowa z magistratem w Czaplunku z 16 VII 1881 r./1 VIII 1881 r., f. 3.

¹⁸ AP Szczecin, StA Stettin, sygn. 516, umowy depozytowe z magistratem w Karlinie z 13 X 1897 r./30 XI 1897 r., f. 1-2.

¹⁹ Tamże, umowy depozytowe z magistratem w Kołobrzegu z 17 XI 1901 r./2 XII 1901 r., f. 6-7.

Słupsku²⁴, Szczecinku²⁵, Świdwinie²⁶ i Złocieńcu²⁷. Zgodnie z postanowieniami umowy, której tekst był identyczny dla wszystkich sygnatury magistrackich, akta mogły zostać wypożyczone przez magistrat na maksymalnie sześć miesięcy, zaś koszt związany z ich przesyłaniem ze szczecińskiego archiwum do magistratu i z powrotem pokrywano ze środków zainteresowanej gminy miejskiej²⁸. W sporadycznych przypadkach, to jest za zgodą archiwum oraz właściciela (depozytariusza) akt, materiał archiwalny mógł być przesłany osobie prywatnej pod warunkiem, że ta prowadziła badania naukowe²⁹. Należy zaznaczyć, że władze miejskie zainteresowane były wypożyczaniem akt uprzednio deponowanych w szczecińskim archiwum na każde żądanie władz magistrackich³⁰.

Charakterystykę zawartości archiwów miejskich i bibliotek zawarto w sprawozdaniach z wizytacji pracowników Królewskiego Archiwum Państwowego w Szczecinie w 1879 i 1881 r. z uwzględnieniem szczególnie cennych informacyjnie materiałów archiwalnych i bibliotecznych. Charakterystyka odnosi się do archiwum (lub również

²⁰ AP Szczecin, StA Stettin, sygn. 463, umowa depozytowa z magistratem w Łebie z 1 VIII 1881 r./18 X 1881 r., f. 4.

²¹ AP Szczecin, StA Stettin, sygn. 506, umowy depozytowe z magistratem w Miastku z 10 XI 1898 r./20 I 1899 r., f. 4-5.

²² AP Szczecin, StA Stettin, sygn. 466, umowa depozytowa z magistratem w Okonku z 24 VIII 1881 r./27 VIII 1881 r., f. 12.

²³ AP Szczecin, StA Stettin, sygn. 517, umowy depozytowe z magistratem w Połczyniu-Zdroju z 30 VII 1940 r./3 IX 1940 r., f. 44 i 4 XI 1942 r., f. 123.

²⁴ AP Szczecin, StA Stettin, sygn. 516, umowy depozytowe z magistratem w Słupsku z 19 VIII 1897 r./25 VIII 1897 r., f. 3-4.

²⁵ AP Szczecin, StA Stettin, sygn. 473, umowa depozytowa z magistratem w Szczecinku z 28 VII 1879 r./1 VIII 1879 r., f. 6.

²⁶ AP Szczecin, StA Stettin, sygn. 467, umowy depozytowe z magistratem w Świdwinie z 27 VII 1881 r./28 VII 1881 r., f. 9 i z 4 XI 1942 r./6 XI 1942 r., f. 30.

²⁷ AP Szczecin, StA Stettin, sygn. 457, umowa depozytowa z magistratem w Złocieńcu z 1 VIII 1881 r./11 VIII 1881 r., f. 5.

²⁸ Zapisy umowy obowiązywały w całej prowincji pomorskiej, w tym także w gminach miejskich, które znalazły się w prowincji wskutek zmian administracyjnych w 1938 r.; AP Szczecin, StA Stettin, sygn. 638, umowa depozytowa z magistratem w Jastrowiu z 10 VII 1939, f. 5, sygn. 641, umowa depozytowa z magistratem w Białym Borze z 1 XII 1941 r., f. 10, sygn. 638.

²⁹ Należy stwierdzić, że taka forma korzystania z akt przez osoby prywatne nie znajdowała aprobaty ze strony dyrekcji szczecińskiego archiwum. Odmowa wypożyczenia akt na zewnątrz prowadziła do sporów pomiędzy archiwum a zainteresowanymi, dla których były niezrozumiałe „niejasne biurokratyczne podstawy” („unkläre bürokratische Gründe”) stanowiące odmowę udostępnienia akt; AP Szczecin, StA Stettin, sygn. 499, korespondencja pomiędzy Królewskim Archiwum Państwowym w Szczecinie a R. Schuppiusem ze Słupska z 24 XI 1928 r., f. 105, 30 XI 1928 r., f. 106-107, 1 XII 1928 r., f. 108-109.

³⁰ AP Szczecin, StA Stettin, sygn. 132, pismo magistratu w Sławnie do prezydenta rejencji w Koszalinie z 5 grudnia 1916 r., f. 5-6; sygn. 450, zwroty akt wypożyczonych przez magistrat w Bobolicach do Królewskiego Archiwum Państwowego w Szczecinie z 25 listopada 1899 r., f. 22, 23 stycznia 1900 r., f. 24, 18 września 1901 r., f. 26, 22 kwietnia 1902 r., f. 28, 13 marca 1933 r., f. 33; sygn. 453, passim; sygn. 457, passim; sygn. 463, passim; sygn. 480, passim; sygn. 481, passim; sygn. 499, passim; sygn. 500, passim; sygn. 501, passim; sygn. 506, passim; sygn. 516, passim.

biblioteki) w Barwicach³¹, Białogardzie³², Bobolicach³³, Bytowie³⁴, Czaplunku³⁵, Darłowie³⁶, Drawsku Pomorskim³⁷, Kaliszu Pomorskim³⁸, Kołobrzegu³⁹, Koszalinie⁴⁰, Lęborku⁴¹, Łebie⁴², Miastku⁴³, Okonku⁴⁴, Polanowie⁴⁵, Połczyniu-Zdroju⁴⁶, Sianowie⁴⁷, Sławnie⁴⁸, Słupsku⁴⁹, Szczecinku⁵⁰, Świdwinie⁵¹ i Złocieńcu⁵². W wyniku tych wizytacji do 1884 r. trafiły do szczecińskiego archiwum pierwsze dopływy akt magistrackich rejencji koszalińskiej, m.in. akta magistratów w Bytowie (nr akcesji: 267), Czaplunku (nr akcesji: 253), Darłowie (nr akcesji: 296), Drawsku Pomorskim (nr akcesji: 258), Koszalinie (nr akcesji: 242), Lęborku (nr akcesji: 235), Łebie (nr akcesji: 263) i Sławnie (nr akcesji: 295)⁵³. Przejęciu uległa również część zbiorów bibliotecznych⁵⁴.

³¹ AP Szczecin, StA Stettin, sygn. 704, charakterystyka zasobu archiwów i bibliotek wybranych miast prowincji pomorskiej (dalej: Ch) z 1881 r., f. 130.

³² Tamże, Ch 1879 r., f. 63-64.

³³ Tamże, Ch 1881 r., f. 131.

³⁴ Tamże, f. 132-133.

³⁵ Tamże, f. 128-129.

³⁶ Tamże, Ch 1879 r., f. 73-76.

³⁷ Tamże, Ch 1881 r., f. 126-127.

³⁸ Tamże, f. 127.

³⁹ Tamże, Ch 1879 r., f. 58-63.

⁴⁰ Tamże, f. 65-69.

⁴¹ Tamże, Ch 1881 r., f. 134.

⁴² Tamże, f. 134-135.

⁴³ Tamże, Ch 1879 r., f. 82-83.

⁴⁴ Tamże, Ch 1881 r., f. 129-130.

⁴⁵ Tamże, f. 131-132.

⁴⁶ Tamże, f. 135-136.

⁴⁷ Tamże, Ch 1879 r., f. 69-70.

⁴⁸ Tamże, f. 70-73.

⁴⁹ Tamże, f. 76-82.

⁵⁰ Tamże, f. 83-84.

⁵¹ Tamże, Ch 1881 r., f. 136-137.

⁵² Tamże, f. 128.

⁵³ AP Szczecin, NPPP, sygn. 3106, *passim*; „Accessions-Journal für Archivalien” za lata 1879-1886.

Do pozostałych zespołów, które zdeponowano w Królewskim Archiwum Państwowym w Szczecinie, zaliczyć należy również akta sądów obwodowych (powiatowych) w Bytowie (nr akcesji: 220, 249, 294), Drawsku Pomorskim (nr akcesji: 244), Kołobrzegu (nr akcesji: 223, 248, 287, 302 i 306), Koszalinie (nr akcesji: 150, 219, 303 i 310), Lęborku (nr akcesji: 189, 246 i 302), Sławnie (nr akcesji: 253, 304), Szczecinku (nr akcesji: 316), Sądu Krajowego w Słupsku (nr akcesji: 289), Sądu Apelacyjnego w Koszalinie (nr akcesji: 225), rejencji koszalińskiej (nr akcesji: 215, 293 i 307), komisji rozjemczej w Koszalinie (nr akcesji: 313), landratur w Drawsku Pomorskim (nr akcesji: 261), Koszalinie (nr akcesji: 265), Lęborku (nr akcesji: 253), w Szczecinku (nr akcesji: 316), wydziału powiatowego w Lęborku (nr akcesji: 229). Pierwsi użytkownicy z rejencji koszalińskiej, spośród ogólnej liczby 56 w 1885 r., pochodzili z: Koszalina (1 osoba), Świdwina (2 osoby) i ze Złocieńca (1 osoba) oraz z Bożepola, pow. Lębork (1 osoba); AP Szczecin, sygn. 3104, Auszug aus dem Accessions-Journal für Archivalien pro 1877 z 18 I 1878 r., f. 287-289; sygn. 3105, Nachweis über den Zuwachs an Archivalien für das Jahr 1881, f. 238-239; sygn. 3106, Verzeichniss derjenigen Personen, welche im Jahre 1885 des Königl. Staats-Archivsbenutz haben z 8 I 1886 r., f. 201-203.

⁵⁴ AP Szczecin, NPPP, sygn. 3105, „Accession-Journal für Archivalien” 1879, f. 113-115; sygn. 3106, Nachweisung über die wissenschaftliche Thätigkeit der Beamten des Staatsarchivs zu Stettin im Jahr 1883, f. 96.

W 1887 r. GDAP opracowała i poleciła do zastosowania w podległych sobie archiwach prowincjonalnych instrukcję dla urzędników państwowych określając warunki, w jakich należało przechowywać (zabezpieczyć) akta. Na archiwa państwowe, w tym na Królewskie Archiwum Państwowe w Szczecinie, nałożony został obowiązek rozpoznania archiwaliów znajdujących się w prowincjach, na obszarze których funkcjonowały, bez obowiązku opracowania akt. Zwrócono szczególną uwagę na akta miast, korporacji, fundacji, kościołów oraz osób prywatnych z zaleceniem ich rekwizycji na rzecz archiwów państwowych. Realizacja zapisów instrukcji w terenie natychmiast spotkała się z reakcją władz wszystkich miast prowincji pomorskiej, podobnie jak innych właścicieli akt, którymi zainteresowało się szczecińskie archiwum⁵⁵. Niektóre akta (np. wczesne akta dawnego powiatu „Księżstwo”) były ukrywane przed landraturą kołobrzeską i koszalińską przez pracowników, co miało uniemożliwić przekazanie ich do Szczecina⁵⁶.

Przejmowanie akt do Zamku Książąt Pomorskich w Szczecinie, stanowiącego siedzibę archiwum, doprowadziło do szybkiego wyczerpania się miejsca dla kolejnych akt pozyskiwanych z prowincji. Złe warunki lokalowe i przechowywania stwierdzone zostały już od chwili powołania archiwum do życia, co prowadziło do rezygnacji z przechowywania w siedzibie archiwum wybranych rodzajów dokumentacji (np. akt katastralnych)⁵⁷.

Na zasób archiwalny składały się zarówno materiały aktowe, jak i biblioteczne. Na zabezpieczenie całego zasobu pruskiego Archiwum Państwowego w Szczecinie Generalny Dyrektor Archiwów w Berlinie przeznaczał niewielkie kwoty, np. 300-400 marek w 1913 r. i około 700 marek w 1923 r. Nie stanowiło to kwoty umożliwiającej prowadzenie większych akcji związanych zarówno z zabezpieczeniem zasobu, jak i jego opracowaniem⁵⁸.

Reforma administracyjna prowincji pomorskiej i włączenie w skład prowincji rejencji pilskiej, a tym samym zmiany w zarządzaniu dokumentacji archiwalnej w prowincji pomorskiej, skutkowały powstaniem filii szczecińskiego archiwum

⁵⁵ AP Szczecin, NPPP, sygn. 3121, instrukcja dla urzędników państwowych w prowincjach wydana przez kanclerza Rzeszy z 31 VIII 1867 r., f. 6-17; skarga Herosa von Borcke do nadprezydenta prowincji pomorskiej w Szczecinie z 15 IV 1879 r., f. 138-140; pismo Królewskiego Sądu Okręgowego w Koszalinie do nadprezydenta prowincji pomorskiej z 15 III 1882 r., f. 219-220.

⁵⁶ AP Szczecin, NPPP, sygn. 3106, „Accessions-Journal für Archivalien de 1883” z 22 I 1884 r.

⁵⁷ AP Szczecin, NPPP, sygn. 3109, korespondencja w sprawie poprawy warunków lokalowych Królewskiego Archiwum Państwowego w Szczecinie, *passim*; sygn. 3110, pismo Generalnego Dyrektora Archiwów Państwowych w Berlinie do nadprezydenta prowincji pomorskiej w Szczecinie z 3 VII 1880 r., f. 6; pismo nadprezydenta prowincji pomorskiej w Szczecinie do prezydenta rejencji w Szczecinie z 2 XI 1887 r., f. 59; sygn. 3118, *Die preußischen Provinzial-Archive und ihre Zukunft*, Berlin 1854, s. 1, 7-8 (inserirat); *Denkschrift über die Preußischen Staats-Archive nebst vergleichenden Notizen über das Archivwesen einiger fremden Staaten*, Berlin 1855, s. 6-7 (inserirat).

⁵⁸ AP Szczecin, NPPP, sygn. 3108, pismo Generalnego Dyrektora Archiwów Państwowych w Berlinie do nadprezydenta prowincji pomorskiej w Szczecinie z 4 VI 1913 r., f. 157 i z 15 XII 1923 r., f. 323.

w Pile (listopad 1938 r.)⁵⁹. Piłskiemu archiwum przyporządkowano obsługę powiatu drawskiego i szczecineckiego w kwestiach odnoszących się do wizytacji i przyjmowania akt. W tym zakresie współpracowało ono z GDAP, a także z administracją kościelną i wolną prałaturą piłską. Istnienie filii w Pile wymusiło wprowadzenie odmiennej niż dotąd polityki kształtowania zasobu, uwzględniając nie tylko konieczność dostosowania zadań piłskiego i szczecińskiego archiwum do zmian terytorialnych prowincji pomorskiej, ale i do zmian zachodzących wewnątrz prowincji pomiędzy rejencjami w 1938 r. Przebudowie uległ dotychczasowy model funkcjonowania piłskiego archiwum, gdzie zmienił się m.in. skład osobowy tzw. opiekunów archiwalnych (Archivpfleger)⁶⁰. Korekcie poddano wzorzec umowy depozytowej, który zarówno w przypadku archiwum w Szczecinie, jak i archiwum w Pile był identyczny; archiwiści zakładowi mieli odtąd obowiązek przedkładania władzom archiwalnym w Pile, a następnie w Szczecinie, sprawozdań z liczby akt przejętych, przekazanych bądź objętych umowami depozytowymi⁶¹.

Archiwum Państwowe w Szczecinie wraz z jego ekspozyturą w Pile realizowały wspólnie zadania w zakresie zabezpieczenia, przechowywania i ewidencjonowania zasobu archiwalnego. Należy podkreślić, że prace związane z opracowaniem zasobu archiwalnego ograniczały się jedynie do chronologiczno-rzeczowej segregacji akt, następnie ich osygnowania i sporządzenia właściwych spisów, z poszanowaniem układu kancelaryjnego akt⁶². W tym samym roku wprowadzony został kodeks archiwisty zatrudnionego na obszarze Marchii Granicznej Poznań-Prusy Zachodnie⁶³. Archiwistę określono odtąd mężem zaufania, zobowiązanego do zachowania tajemnicy.

Jeszcze w 1937 r. zostały opracowane przez GDAP zasady odnoszące się do zabezpieczenia zasobu archiwalnego na czas wojny. Zabezpieczenie zasobu miało po-

⁵⁹ AP Szczecin, StA Stettin, sygn. 34, pismo Generalnego Dyrektora Archiwów Państwowych w Berlinie do dyrektora Archiwum Państwowego w Szczecinie z 23 XI 1938 r., f. 3.

⁶⁰ Do 1938 r. w ramach zadań wspólnych archiwum w Pile i poszczególnych opiekunów archiwalnych należało czuwanie nad zabezpieczeniem (jako nadrzędne zadanie) i poprawnym kształtowaniem zasobu archiwalnego (jako zadanie podrzędne). Nadzór nad aktami wytworzonymi w powiecie człuchowskim wraz z aktami sądów obwodowych w Białym Borze i Miastku pełnił dr Doese, burmistrz Białego Boru; nad aktami wytworzonymi przez sądy obwodowe w Czarnem, Człuchowie i Debrznie rektor szkoły dla głuchoniemych w Człuchowie, Blanke, ponadto jedna osoba pełniła nadzór nad aktami wytworzonymi w powiecie złotowskim, z wyjątkiem Złotowa; jedna osoba nad aktami wytworzonymi w Złotowie, jedna osoba w powiecie wałeckim wraz z aktami sądów obwodowych w Wałczu, Mirosławcu, Człopie i Tucznie oraz jedna osoba nad aktami wytworzonymi w Jastrowiu; AP Szczecin, StA Stettin, sygn. 33, Organisationsplan für die Archivpflege in der Provinz Grenzmark Posen-Westpreussen (bez daty), f. 29-99.

⁶¹ AP Szczecin, StA Stettin, sygn. 33, wzór zobowiązania archiwisty zakładowego Prowincji Marchia Graniczna-Poznań-Prusy Zachodnie (bez daty), f. 29.

⁶² Tamże, Zweigstelle des Staatsarchivs für die Provinz Grenzmark Posen-Wpr (bez daty), f. 23-28.

⁶³ Tamże, f. 23. Szerzej o propagandowych zadaniach archiwów w Szczecinie i Pile w: M. Szukała, *Pruskie archiwa państwowe a niemieckie badania wschodnie (Deutsche Ostforschung) w okresie międzywojennym XX wieku (1918-1939). Między nauką a politycznym zaangażowaniem*, Szczecin-Warszawa 2011, s. 209-211.

legać na wywożeniu części akt do archiwum państwowego w Hanowerze. Uregulowano jednocześnie warunki, w jakich należało przechowywać akta⁶⁴. Zastrzeżono, że udostępnienie akt na czas wojny zostanie zawieszono⁶⁵. Dodać należy, że jeszcze w 1944 r. w Bytowie, Darłowie, Koszalinie, Lęborku, Łebie, Miastku, Polanowie, Sławnie, Słupsku (dwukrotnie), Szczecinku (dwukrotnie), Złocięncu, a także w Krągu w powiecie sławieńskim odbyły się inspekcje archiwistów szczecińskich, w czasie których lustrowano, jak archiwa miejskie i punkt złożenia archiwaliów z Prus Wschodnich w Krągu wypełniają warunki związane z przechowywaniem i zabezpieczeniem akt na wypadek działań wojennych⁶⁶.

Wówczas w latach 30. XX w. pruskie władze archiwalne zainteresowały się nie tylko przejmowaniem akt do archiwów państwowych, ale i ich naukowym opracowaniem, kierując się przede wszystkim interesami historyków, a nie potrzebami archiwów. Rozpoczęto ewidencjonowanie akt, a ściślej ich zawartości przy zastosowaniu wykazu haseł przedmiotowych (Schlagwortverzeichnis), opartych na klasyfikacji nauk, ze szczególnym uwzględnieniem klasyfikacji nauk humanistycznych. Indeksowanie zawartości akt umożliwiło przygotowywanie pomocy ewidencyjnych wyższego rzędu, nadal jednakże bez przeprowadzenia segregacji akt, lecz przy utworzeniu systemu odsyłaczy do nich⁶⁷. System ten ułatwiał prowadzenie kwerend na użytek osób prywatnych i instytucji z zewnątrz przy zachowaniu uwarunkowań prawnych regulujących dostęp do akt⁶⁸. Ich udostępnianie należało do zadań ściśle uwarunkowanych zarówno przez potrzeby użytkowników, jak i przy uwzględnieniu statusu prawnego aktotwórcy i jego interesów. Dodatkowo od czerwca 1936 r. udostępnianie akt zostało utrudnione, gdyż wszystkie osoby prowadzące badania naukowe, bez względu na charakter badań, zobowiązane zostały do posiadania właściwych pełnomocnictw i zgód, wystawionych m.in. przez właściwego terenowo landrata bądź nadburmistrza miasta⁶⁹. Stąd też badacze, którzy swoim obszarem badań obejmowali m.in. dzieje miast, po 1938 r. spotkali się z utrudnieniami w udostępnianiu akt magistrackich. Należy nadmienić, że z prawa korzystania z zasobu archiwalnego wyłączono obywateli pochodzenia żydowskiego, ponadto dokumentację wytworzoną przez żydowskie organizacje społeczne i wyznaniowe włączono do zasobów

⁶⁴ AP Szczecin, StA Stettin, sygn. 1106, pismo Generalnego Dyrektora Archiwów Państwowych w Berlinie do dyrektora Archiwum Państwowego w Szczecinie z 3 VI 1937 r., f. 13, z 17 IX 1937 r., f. 29, z 18 VII 1938 r., f. 60-62 i z 1 VIII 1939 r., f. 113.

⁶⁵ Tamże, pismo Generalnego Dyrektora Archiwów Państwowych w Berlinie do dyrektora Archiwum Państwowego w Szczecinie z 1 VIII 1939 r., f. 76-78.

⁶⁶ AP Szczecin, StA Stettin, sygn. 1079, sprawozdania z inspekcji w archiwach miejskich w Bytowie, Darłowie, Lęborku i Łebie z 17-21 X 1944 r., f. 67-75.

⁶⁷ AP Szczecin, StA Stettin, sygn. 20, wykazy haseł przedmiotowych z lat 1936-1938 i 1940-1942, f. 1-37, 80-139.

⁶⁸ AP Szczecin, NPPP, sygn. 3123, pismo Królewskiego Archiwum Państwowego w Szczecinie do prezydenta prowincji w Szczecinie z 12 XII 1895 r., f. 192.

⁶⁹ AP Szczecin, StA Stettin, protokół z posiedzenia prezydium rejencji w Pile z 14 VII 1936 r., f. 100-101.

archiwów w Pile i Szczecinie bez prawa z korzystania z niej przez aktotwórców i ich prawnych następców⁷⁰.

Zróźnicowanie obsady kadrowej w archiwach miejskich prowadziło do niejednolitego postępowania z dokumentacją. W Złocięncu przykładowo archiwum miejskim zajmowali się nauczyciele (Carl Völkner, a następnie jego syn Franz)⁷¹.

W Archiwum Państwowym w Szczecinie nie prowadzono pełnego opracowywania własnego zasobu archiwalnego wskutek nieprzygotowania archiwistów do pracy ze specjalistyczną dokumentacją instytucji, których akta uprzednio przejęto⁷². W latach 1831-1940 podejmowane były przez tutejsze archiwum próby uporządkowania własnego zasobu, jednakże próby te ograniczały się do uporządkowania zespołów archiwalnych w ramach napływu akcesji akt jednego aktotwórcy⁷³.

Kierownicy archiwów miejskich rzadko z własnej inicjatywy prowadzili indeksowanie zawartości akt, nie wspominając o prowadzeniu szerszych prac badawczych. Do szczególnie cennych inicjatyw w tym zakresie zaliczyć należy prace związane z prowadzeniem wykazu nazwisk osób figurujących w księgach kościelnych Słupska i powiatu słupskiego, przy czym kwerenda ta, a następnie stworzone na jej podstawie wykazy osób odnosiły się do zasobów archiwów samorządowych, w tym akt urzędów stanu cywilnego i akt kościelnych. Należy przyznać, że prowadzenie prac bliższych indeksacji zawartości akt kosztem ich ewidencji spotkał się z przychylnością szczecińskiego archiwum, zaś jego dyrekcja deklarowała wsparcie merytoryczne instytucji w tego typu działaniach⁷⁴.

Po 1940 r. Archiwum Państwowe w Szczecinie zainteresowało się kolejnymi grupami akt magistrackich. Zabiegało ono m.in. u władz Koszalina o przejęcie całości zasobu archiwalnego, zaś argumentem były złe warunki przechowania akt miejskich w kilku prowizorycznie do tego dostosowanych pomieszczeniach w mieście. Władze Koszalina próbowały osiągnąć porozumienie z władzami rejencji w zakresie przechowania akt miejskich, tym bardziej że te ostatnie w 1939 r. dzięki przeniesieniu akt rejencji i innych instytucji administracji państwowej do nowo oddanego do użytku budynku uniknęły konieczności przetransportowania całości akt do szczecińskiego archiwum. Należy zaznaczyć, że władze zarówno rejencji, w siedzibie której przechowywano jako depozyt akta domen państwowych i administracji szkolnej oraz części akt magistrackich Koszalina, jak i Koszalina celowo zwlekały z przekazaniem

⁷⁰ Pruskie władze archiwalne tłumaczyły to „koniecznością zapewnienia lepszego zabezpieczenia i ułatwienia dostępu do akt”; AP Szczecin, StA Stettin, pismo prezydenta rejencji w Pile do Geheimen Staatsarchiv w Berlinie z 6 II 1937 r., f. 115-116.

⁷¹ AP Szczecin, StA Stettin, sygn. 457, pismo magistratu w Złocięncu do Archiwum Państwowego w Szczecinie z 7 IV 1926 r., f. 64.

⁷² AP Szczecin, StA Stettin, sygn. 745, Schriftgut von Landeskulturämtern und Kulturämtern [w:] „Mitteilungsblatt” z 18 maja 1940 r. (inset, f. 1-4).

⁷³ L. Turek-Kwiatkowska, *Inwentarz zespołu (zbioru) akt: Archiwum Państwowe w Szczecinie z lat [1500] 1831-1945 [1971]*, Szczecin 1971 (maszynopis w zbiorach Archiwum Państwowego w Szczecinie), s. 3.

⁷⁴ AP Szczecin, StA Stettin, sygn. 499, pismo inspektora archiwum miejskiego w Słupsku do Archiwum Państwowego w Szczecinie z 14 XI 1939 r., f. 161.

jakichkolwiek akt do Szczecina pomimo wcześniejszych ustaleń z archiwum, licząc na otrzymanie zgody na przechowywanie ich na miejscu. Władze Koszalina wysuwały żądanie poniesienia całości bądź części kosztów związanych z transportem akt z Koszalina do Szczecina⁷⁵.

W lipcu 1942 r. wprowadzone zostały wytyczne w zakresie przeprowadzenia ochrony przed zniszczeniami wskutek bombardowania miejsc przechowywania materiałów archiwalnych. Wytyczne te obowiązywały zarówno archiwa, jak i biblioteki⁷⁶. Wówczas podzielono zbiory archiwalne na trzy grupy: 1) archiwalia o dużym znaczeniu dla nauki i kultury, do których zaliczono najstarsze źródła do dziejów gospodarczych i społecznych, akta najważniejszych osobistości państwowych i wybranych urzędów centralnych Prus; 2) archiwalia o szczególnych walorach naukowych, w tym akta urzędów administracji terenowej; 3) pozostałe archiwalia, do których zaliczono dokumentację współczesną i akta instytucji niższego szczebla. Proponowano również jako metodę zabezpieczenia treści akt fotografowanie najcenniejszych dokumentów, a następnie ochronę negatywów i pozytywów. Za zabezpieczanie archiwaliów niepaństwowych, w tym akt magistrackich z wyłączeniem akt kościelnych, odpowiedzialni byli landraci (w Kołobrzegu, Koszalinie i Słupsku nadburmistrzowie), mający do dyspozycji pracowników policji budowlanej i współpracujący z archiwistami ze szczecińskiego Archiwum Państwowego⁷⁷.

W 1943 r. wystąpiła konieczność modyfikacji istniejących założeń odnoszących się do zabezpieczania zasobu archiwalnego. Naczelne władze archiwalne w Berlinie wypracowały ramowe plany zabezpieczenia materiału archiwalnego, zalecając m.in. ewakuację akt do najniższych kondygnacji (piwnic) bądź przeniesienie ich poza dotychczasowe miejsce składowania archiwaliów. Ponownie powrócono do zamierzeń związanych z fotografowaniem najcenniejszych materiałów archiwalnych⁷⁸. Jednocześnie władze szczecińskiego archiwum prowadziły korespondencję z magistratami miast, m.in. rejencji koszalińskiej, w celu scalenia dalszych części akt zgromadzonych już w Archiwum Państwowym w Szczecinie z tymi o znaczeniu historycznym pozostałymi w registraturach urzędów miejskich⁷⁹. W 1943 r. w szczecińskim ar-

⁷⁵ AP Szczecin, StA Stettin, sygn. 68, pismo prezydenta rejencji koszalińskiej do Archiwum Państwowego w Szczecinie z 18 V 1929 r., f. 287; sygn. 69, pismo Archiwum Państwowego w Szczecinie do burmistrza [winno być nadburmistrza] Koszalina z 5 VI 1940 r., f. 10-12 i do prezydenta rejencji koszalińskiej z 1 VII 1940 r., f. 13-14; pisma prezydenta rejencji koszalińskiej do Archiwum Państwowego w Szczecinie z 30 VII 1940 r., f. 15, z 26 IX 1940 r., f. 20, 27 IX 1940 r., f. 23-24, z 15 X 1940 r., f. 25-26, z 21 X 1940 r., f. 28-29; notatka służbowa archiwisty Archiwum Państwowego w Szczecinie z 25 IX 1940 r., f. 17.

⁷⁶ AP Szczecin, StA Stettin, sygn. 729, wytyczne z 23 VII 1942 r., f. 1-21; „Reichsgesetzblatt” z 18 IV 1941 r., Teil I, s. 212.

⁷⁷ Tamże, Luftschutzmaßnahmen in der Archiven z 4 VII 1942 r., f. 28-30.

⁷⁸ AP Szczecin, StA Stettin, sygn. 1106, pisma Generalnego Dyrektora Archiwów Państwowych w Berlinie do dyrektora Archiwum Państwowego w Szczecinie z 7 III 1940 r., f. 137-138 i z 10 IV 1940 r., f. 142-143.

⁷⁹ Nie odbywało się to bez problemów; magistrat Słupska nie był zainteresowany dalszą współpracą w tym zakresie z dyrekcją Archiwum Państwowego w Szczecinie, co doprowadziło do zainteresowania tą kwestią prezydium rejencji koszalińskiej i konieczności zaangażowania go do wyeg-

chiwum powołano komórkę zajmującą się ochroną budynku siedziby i znajdujących się w nich akt na wypadek bombardowań miasta. W terenie działania te ograniczyły się do wyznaczenia jednej osoby przy archiwach miejskich, której zadaniem było dopilnowanie, by w czasie bezpośredniego zagrożenia zniszczenia akt materiał został ewakuowany w bezpieczne miejsce, oczywiście w porozumieniu z Archiwum Państwowym w Szczecinie⁸⁰. Akta magistratów ulegały jednocześnie stopniowej ewakuacji z budynku archiwum⁸¹. Jeszcze w dniach 17-21 października 1944 r. została przeprowadzona przez pracowników Archiwum Państwowego w Szczecinie inspekcja archiwów w Czaplunku, Bytowie, Darłowie, Koszalinie, Lęborku, Łebie, Miastku, Polanowie, Słupsku, Szczecinku i Złocięncu w celu rozpoznania zagrożeń związanych z przechowywaniem i zabezpieczeniem akt na wypadek ewentualnego bombardowania miejsc ich magazynowania⁸². W Zamku Książąt Pomorskich w Słupsku przygotowane zostały skrzynie z gotowymi do ewakuacji zbiorami książek oraz aktami landratury w Słupsku i tamtejszego Pruskiego Urzędu Katastralnego, zaś akta kościoła Mariackiego ukryto w trezorze (sejffie) miejscowej Miejskiej Kasy Oszczędności (Stadtsparkasse). Akta z darłowskiego magistratu, podobnie jak Muzeum Regionalnego (Heimattmuseum), ukryto częściowo w: piwnicy ratusza, landraturze w Sławnie oraz sejffie Miejskiej Kasy Oszczędności w Darłowie. Akta Sądu Obwodowego w Darłowie ukryto częściowo na wsiach pod Darłowem. W piwnicach ratuszowych pozostały akta magistrackie Łeby, zaś w budynku rejencji koszalińskiej zabezpieczono akta Pruskiego Urzędu Stanu Cywilnego w Lęborku; akta magistratu lęborskiego zabezpieczono w sejffie Miejskiej Kasy Oszczędności w Lęborku, podobnie jak najcenniejsze akta magistratu w Bytowie.

Na podstawie zarządzenia ministra Prus z 23 lutego 1940 r. władze państwowe i samorządowe, w tym magistrackie, rozpoczęły typowanie i selekcję akt oraz zbiorów bibliotecznych z przeznaczeniem na makulaturę. Działania te stanowiły podstawę do sporządzenia spisów wytypowanych akt, które można było przeznaczyć na przemiał po wcześniejszym otrzymaniu zgody Archiwum Państwowego w Szczecinie⁸³. W 1944 r. intensywne bombardowania Szczecina wzbudziły uzasadniony niepokój właścicieli zdeponowanych w tamtejszym archiwum akt, którzy kierowali za-

---

zekwowania pożądaných przez szczecińskie archiwum działań w zakresie dalszego scalenia i zabezpieczania akt magistrackich; tamże, protokół z rozmowy z dyrektorem Archiwum Państwowego w Szczecinie z 5 IV 1940 r., f. 149.

⁸⁰ Tamże, pismo Generalnego Dyrektora Archiwów Państwowych w Berlinie do dyrektora Archiwum Państwowego w Szczecinie z 8 I 1943 r., f. 239-241.

⁸¹ Jednocześnie do rejencji koszalińskiej ewakuowano część akt magistrackich z archiwów państwowych w Gdańsku i Królewcu, m.in. do Starego Wielimia, Gościna oraz Krągu; tamże, pismo Archiwum Państwowego w Królewcu do Archiwum Państwowego w Szczecinie z 3 VIII 1944 r., f. 267; pismo Archiwum Państwowego w Gdańsku do Archiwum Państwowego w Szczecinie z 15 VIII 1944 r., f. 272.

⁸² AP Szczecin, StA Stettin, sygn. 1079, sprawozdanie z inspekcji po archiwach wschodniej części prowincji pomorskiej z 17-21 X 1944 r., f. 67-75.

⁸³ AP Szczecin, NPPP, sygn. 5375, okólnik premiera Prus z 23 lutego 1940 r., f. 8-9; „Reichsministeriumblatt” z 30 marca 1943 r.

pytania do dyrekcji, jak placówka zabezpiecza dokumenty przed ewentualnym zniszczeniem⁸⁴.

W poniższym zestawieniu dokonano przeglądu zachowanych spisów akt w akcesjach (dopływach akt) do Archiwum Państwowego w Szczecinie (do 1945 r.) oraz informacje o przechowywaniu dokumentów i akt poza jego siedzibą z zachowaniem poseszanowania własności do nich przez magistraty:

BARWICE. Zachowane repertorium akt magistrackich (depozytów) z lat 1751-1838⁸⁵. Ponadto znajdują się tu informacje o dokonanych brakowaniach, bez spisów dokumentacji wybrakowanej⁸⁶.

BIAŁOGARD. W archiwum miejskim znajdował się dokument lokacyjny z 1299 r.⁸⁷, ponadto repertorium akt magistrackich (depozytów) z lat 1591-1868 (wraz z konkordancją sygnatur w tzw. starej i nowej registraturze)⁸⁸, wykazy pozostałych akt magistrackich z lat 1591-1934⁸⁹, 1595-1684⁹⁰, 1595-1875⁹¹, 1598-1843⁹², 1616-1684⁹³, 1661-1772⁹⁴ i 1882-1942. Zachowane dokumenty umożliwiły sporządzenie inwentarza akt⁹⁵.

BOBOLICE. Wyszczególniono tu akta w dawnym układzie registraturalnym urzędu z lat 1735-1847⁹⁶, wyciąg ze spisu akt z repertorium Królewskiego Archiwum Państwowego w Szczecinie z lat 1564-1848⁹⁷. Zachował się również inwentarz akt z lat

---

⁸⁴ AP Szczecin, StA Stettin, sygn. 499, pismo nadburmistrza Słupska do Archiwum Państwowego w Szczecinie z 20 III 1944 r., f. 162.

⁸⁵ AP Szczecin, StA Stettin, sygn. 1363, Repertorium über die deponierten Akten der Stadt Bärwalde z XII 1901 r., f. 1-25.

⁸⁶ AP Szczecin, StA Stettin, sygn. 449, passim.

⁸⁷ AP Szczecin, StA Stettin, sygn. 704, charakterystyka zasobów archiwów miejskich i bibliotek prowincji pomorskiej w odniesieniu do dokumentacji powstałej przed 1600 rokiem, sporządzona przez Gustava Kraatza (dalej: GK) z 6 IV 1864 r., f. 5.

⁸⁸ AP Szczecin, StA Stettin, sygn. 1355, Das von der Stadt Belgard deponierte Städtische Archiv besteht aus folgenden Bestandtheilen z IX 1889 r., f. 1-2; Repertorium II des Archivs der Stadt Belgard (Dep.; Alte u. Neue Registratur) z 1889 r., f. 3-115.

⁸⁹ AP Szczecin, StA Stettin, sygn. 1358, Verzeichniss der zurückgelegten Akten der Stadtverwaltung Belgard (Pommern) z 1939 r., f. 8-118.

⁹⁰ AP Szczecin, StA Stettin, sygn. 481, spis akt do przesłania Archiwum Państwowemu w Szczecinie z magistratu w Białogardzie z 1 VIII 1903 r., f. 40-41.

⁹¹ Tamże, spis akt do przesłania Archiwum Państwowemu w Szczecinie z magistratu w Białogardzie z 30 VII 1902 r., f. 38.

⁹² AP Szczecin, StA Stettin, sygn. 1358, Stadtverwaltung Belgard (Pommern). Restbestände der älteren Registratur (bis zur Einführung der Städteordnung) z 1939 r., f. 2-7.

⁹³ AP Szczecin, StA Stettin, sygn. 481, spis akt do przesłania Archiwum Państwowemu w Szczecinie z magistratu w Białogardzie z 23 VII 1902 r., f. 34-35.

⁹⁴ Tamże, spis akt do przesłania Archiwum Państwowemu w Szczecinie z magistratu w Białogardzie z 25 VI 1901 r., f. 29-30.

⁹⁵ AP Szczecin, StA Stettin, sygn. 1356, Rep. 38b Acc. 102/1939, f. 1-51.

⁹⁶ AP Szczecin, StA Stettin, sygn. 450, passim.

⁹⁷ Tamże, spis akt z lat 1735-1847 (bez daty), f. 7-9; wykaz akt przejętych przez Królewskie Archiwum Państwowe w Szczecinie (wyciąg) z 13 czerwca 1882 r., f. 12-16.

1605-1908⁹⁸, repertorium akt magistrackich (depozytów) z lat 1730-1868⁹⁹, jak i odwzorowanie trzech pieczęci miejskich, w tym jednej w odlewie, z napisem w otoku „Magistrat der Stadt Schwlawe”, przysłanych archiwum w 1886 r. wraz z krótką charakterystyką¹⁰⁰, a także spisy akt magistrackich z lat 1918-1921¹⁰¹.

BYTÓW. Zachowane repertorium akt magistrackich (depozytów) z lat 1590-1881¹⁰², spis akt z lat 1606-1870 przekazanych Królewskiemu Archiwum Państwowemu w Szczecinie przez bytowski magistrat, spis akt powstały na podstawie wskazówek szczecińskiego archiwum z poszanowaniem registraturalnego układu akt z lat 1700-1810 oraz spis ksiąg kasowych przeznaczonych na makulaturę po uprzednim otrzymaniu zgody przez Archiwum Państwowe w Szczecinie z lat 1907-1929¹⁰³.

CZAPLINEK. Zachowane repertorium akt magistrackich (depozytów) z lat 1581-1881¹⁰⁴, 1734-1838¹⁰⁵, spis dwunastu tłoków pieczętnych z magistratu¹⁰⁶ i spisy akt osobowych przekazanych do Archiwum Państwowego w 1937 roku¹⁰⁷.

DARŁOWO. Zachowane repertorium akt magistrackich (depozytów) z lat 1312-1734 wraz z rejestrami i indeksem rzeczowym¹⁰⁸ oraz repertorium z lat 1312-1839¹⁰⁹.

DRAWSKO POMORSKIE. Spis depozytów archiwaliów magistratu w Drawsku Pomorskim z lat 1616-1832, spis akt wytworzonych w latach 1685-1848¹¹⁰.

⁹⁸ AP Szczecin, StA Stettin, sygn. 1365, Rep. 38b Bublitz Acc. 68/1935, f. 10-42.

⁹⁹ AP Szczecin, StA Stettin, sygn. 1365, Repertorium über die deponierten Akten der Stadt Belgard, Acc. 15/1882 z XII 1901 r., f. 1-9.

¹⁰⁰ AP Szczecin, StA Stettin, sygn. 704, opis pieczęci miejskich Bobolic i ich odwzorowanie z 10 V 1886 r., f. 195-196.

¹⁰¹ AP Szczecin, StA Stettin, sygn. 2114, Magistrat zu Bublitz z 1926 r., f. 1.

¹⁰² AP Szczecin, StA Stettin, sygn. 1366, Repertorium über die deponierten Akten der Stadt Bütow z 1901 r., f. 1-9.

¹⁰³ AP Szczecin, StA Stettin, sygn. 451, spisy akt z 1 sierpnia 1887 r., f. 1-2, 25 listopada 1881 r., f. 8-9, pismo magistratu w Bytowie do Archiwum Państwowego w Szczecinie z 22 stycznia 1944 r., f. 30-33.

¹⁰⁴ AP Szczecin, StA Stettin, sygn. 1428, Repertorium der deponierten Akten der Stadt Tempelburg, Acc. 6/1881 z 18 I 1902 r., f. 1-2.

¹⁰⁵ AP Szczecin, StA Stettin, sygn. 474, spis akt (bez daty), f. 25.

¹⁰⁶ Tamże, pismo burmistrza Czaplinka do Archiwum Państwowego w Szczecinie z 19 V 1941 r., f. 37-38.

¹⁰⁷ Tamże, spis akt personalnych nauczycieli i pracowników magistratu w Czaplunku z 29 IX 1937 r., f. 26; sygn. 1428, Liste der an die Staatsarchive abzuliefernden Personalakten, Acc. 9/1938 z 29 IX 1937 r., f. 4.

¹⁰⁸ AP Szczecin, StA Stettin, sygn. 1176, Repertorium der deponierten Urkunden der Stadt Rügenwalde z IV/V 1901 r., f. 1-45.

¹⁰⁹ AP Szczecin, StA Stettin, sygn. 477, spis akt do przesłania Archiwum Państwowemu w Szczecinie z magistratu w Darłowie (bez daty), f. 13-14; sygn. 1414, Depositum der Stadt Rügenwalde (bez daty), f. 1-2.

¹¹⁰ AP Szczecin, StA Stettin, sygn. 455, spis depozytów akt z 9 lipca 1886 r., f. 8-9; spis akt magistratu w Drawsku Pomorskim (bez daty), f. 10. W tej jednostce archiwalnej wskutek pomyłki niemieckich archiwistów znalazła się skłádka z dokumentami stanowiącymi korespondencję i spisy akt z Dąbia, pow. Randow (Altdamm, obecnie Szczecin-Dąbie). Spisy akt obejmują materiał aktowy wytworzony w latach 1714-1866; spis akt magistratu w Dąbiu z 21 października 1936 r., f. 21-27.

KALISZ POMORSKI. W poszycie o sygnaturze 160 znajdują się wyłącznie informacje o dokonanych brakowaniach, bez spisów dokumentacji wybrakowanej¹¹¹. W poszycie o sygnaturze 452 znajduje się spis akt wytworzonych w latach 1624-1814, przesłanych do szczecińskiego archiwum w 1881 roku¹¹². Zachowane jest również repertorium akt magistrackich (depozytów) z lat [1624]1635-1772 wraz z regestami i indeksem rzeczowym¹¹³, a także wykazy akt z kolejnych dopływów akt z lat 1807-1889¹¹⁴ i 1819-1844¹¹⁵.

KARLINO. Zachowane repertorium akt magistrackich (depozytów) z lat 1549-1768¹¹⁶ i 1663-1867 wraz z regestami i indeksem rzeczowym¹¹⁷.

KOŁOBRZEG. Zachował się wykaz akt magistrackich z lat 961(!)-1754¹¹⁸, 1388-1599¹¹⁹ oraz spis akt przechowywanych w miejskim archiwum z XIII i XIV wieku¹²⁰. Ponadto zachował się wykaz akt z lat 1255-1754 wraz z indeksem geograficznym i rzeczowym¹²¹, rejestr przywilejów miasta z lat 961-1754 (bez indeksów)¹²² oraz indeks geograficzny i rzeczowy repertorium akt magistrackich (depozytów) z lat 1344-1506¹²³, repertorium akt z lat 1560-1796¹²⁴, repertorium akt magistrackich (depozytów) z lat 1582-1888¹²⁵, wykaz akt przejętych do archiwum z lat 1587-1895¹²⁶, repertorium akt magistrackich (depozytów) z lat 1596-1807¹²⁷, wykazy akt z kolejnych dopływów z lat 1694-1862¹²⁸, 1808-1858 z podziałem na grupy zgodnie z zakresem

¹¹¹ AP Szczecin, StA Stettin, sygn. 160, passim.

¹¹² AP Szczecin, StA Stettin, sygn. 452, akta z lat 1887-1902; spis akt przesłanych do Królewskiego Archiwum Państwowego w Szczecinie z 19 sierpnia 1881 r., f. 2-3.

¹¹³ AP Szczecin, StA Stettin, sygn. 1157, Repertorium der deponierten Urkunden der Stadt Callies z VII 1901 r., f. 1-6.

¹¹⁴ AP Szczecin, StA Stettin, sygn. 1367, Repertorium über die deponierten Akten der Stadt Callies z 1901 r., f. 1-7.

¹¹⁵ AP Szczecin, StA Stettin, sygn. 2115, Akten-Abgabe des Magistrats zu Kallies z 1895 r., f. 1.

¹¹⁶ AP Szczecin, StA Stettin, sygn. 1160, Repertorium der durch die Stadt Cörlin deponierten Zunfturkunden 1549-1746 [tu podano błędną datę skrajną, w wykazie znajduje się jeszcze opis dokumentów z lat 1747-1768], f. 1-7.

¹¹⁷ AP Szczecin, StA Stettin, sygn. 1370, Repertorium über die deponierten Akten der Stadt Coerlin z 1901 r., passim.

¹¹⁸ AP Szczecin, StA Stettin, sygn. 516, wykaz akt przesłany z magistratu w Kołobrzegu do Królewskiego Archiwum Państwowego w Szczecinie z 27 XI 1901 r., f. 20-41.

¹¹⁹ AP Szczecin, StA Stettin, sygn. 704, wykaz akt przesłany z magistratu w Kołobrzegu do Królewskiego Archiwum Państwowego w Szczecinie z 27 X 1885 r., f. 153-187.

¹²⁰ Tamże, GK z 6 IV 1864 r., f. 5.

¹²¹ AP Szczecin, StA Stettin, sygn. 1162, Repertorium über die in Kgl. Stettin deponierten Urkunden der Stadt Colberg 1902 u. 1903, f. 1-308.

¹²² AP Szczecin, StA Stettin, sygn. 1188, rejestr przywilejów Kołobrzegu z lat 961-1754, f. 1-43.

¹²³ AP Szczecin, StA Stettin, sygn. 1155, Urkunden der Stadt Kolberg mit Register, f. 111-123.

¹²⁴ AP Szczecin, StA Stettin, sygn. 1852, Repertorium. Band I bestehend aus 298 Seiten, passim.

¹²⁵ AP Szczecin, StA Stettin, sygn. 1380, Depositum der Stadt Kolberg. Zweite Abgabe, Acc 1/1923, passim.

¹²⁶ AP Szczecin, StA Stettin, sygn. 1379, Das Archiv (Akten) der Stadt Colberg z 1923 r., passim.

¹²⁷ AP Szczecin, StA Stettin, sygn. 1853, Repertorium. Band II bestehend aus 548 Seiten, passim.

¹²⁸ AP Szczecin, StA Stettin, sygn. 2115, Auswahl der Königlichen Regierung zu Köslin und des Königlichen Staatsarchivs zu Stettin aus einem Verzeichniss unbrauchbarer Akten des Magistrats zu Kolberg z 1890 r., f. 8-15.

rzeczowym registry¹²⁹, a także spisy z akt magistrackich z lat 1823-1884¹³⁰ i 1914-1919¹³¹. Znajdują się tu również informacje o dokonanych brakowaniach, bez spisów dokumentacji wybrakowanej¹³².

KOSZALIN. W archiwum miejskim w Koszalinie znajdowało się dziewięć dokumentów z lat 1266-1300, w tym dokument lokacyjny z 1266 roku¹³³. W 1900 r. sporządzono repertorium akt magistrackich (depozytów) z lat 1266-1714 wraz z indeksem geograficznym i rzeczowym¹³⁴. Ponadto znajdowały się tu akta osobowe pracowników magistratu w Koszalinie oraz podległych mu instytucji komunalnych, spis akt wytworzonych w XIX i XX w. (do 1944 r.) przez poszczególne wydziały magistratu i podległych mu instytucji komunalnych, wykaz akt przeznaczonych na makulaturę wytworzonych w latach 1734-1926 (w tym związanych z Kołobrzegiem, a ściślej z klasztorem w Kołobrzegu z 1876 r., szpitalem-sanatorium „Siloah” w Kołobrzegu z lat 1881-1918, hospicjami w Kołobrzegu i Dźwirzynie z lat 1890-1894). Poszyt zawiera również informacje na temat akt przekazanych na makulaturę po uprzednim otrzymaniu zgody Archiwum Państwowego w Szczecinie oraz notatkę z 1940 r. o ujawnieniu akt niezabezpieczonych przed pożarem i zabrudzonych (zakurzonych) w ratuszu i Domu Miejskim (Stadthaus)¹³⁵. Wykaz akt współczesnych reprezentowany jest ponadto przez akta personalne urzędników magistrackich (Beamte, Angestellte) i nauczycieli z 1938 roku¹³⁶.

¹²⁹ AP Szczecin, StA Stettin, sygn. 1854, [dopisek odrębny:] Inwentarz akt m. Kołobrzegu, passim.

¹³⁰ AP Szczecin, StA Stettin, sygn. 2115, Abgabe des Magistrats in Kolberg/Nr. 4 z 1905 r., f. 16.

¹³¹ AP Szczecin, StA Stettin, sygn. 2114, Magistrat der Stadt Kolberg z 1926 r., f. 2.

¹³² AP Szczecin, StA Stettin, sygn. 154, akta z lat 1890-1926.

¹³³ AP Szczecin, StA Stettin, sygn. 704, GK z 6 IV 1864 r., f. 5.

¹³⁴ AP Szczecin, StA Stettin, sygn. 1161, Repertorium der deponierten Urkunden der Stadt Cöslin, Acc 10/1880, Sommer 1910, f. 1-134.

¹³⁵ AP Szczecin, StA Stettin, sygn. 453, pismo nadburmistrza Koszalina do Archiwum Państwowego w Szczecinie z 12 lutego 1944 r., f. 5; spis akt wytworzonych przez wydziały magistratu w Koszalinie (bez daty dziennej) z 1944 r., f. 9-23; spis akt wytworzonych przez wybrane wydziały magistratu w Koszalinie z 1898 r., f. 61-66; pismo magistratu w Koszalinie do Archiwum Państwowego w Szczecinie z 25 maja 1935 r., f. 164-165; wykaz akt osobowych urzędników magistratu w Koszalinie z 1938 r., f. 181-217; wykazy akt przeznaczonych na makulaturę z lat 1734-1924 z 1938 r., f. 221-224, z lat 1746-1912, f. 223-235, z lat 1740-1855, f. 236, z lat 1817-1928, f. 237-238, z lat 1911-1936, f. 239-244, z lat 1829-1921 dotyczące Miejskiej Kasy Oszczędności (Stadtsparkasse), f. 245-246, wykaz akt przeznaczonych do zniszczenia znalezionych w trakcie opróżniania pomieszczeń ratusza z lat 1932-1935, f. 247; notatka służbowa z 4 października 1940 r. sporządzona przez pracownika Archiwum Państwowego w Szczecinie po rozmowie z dr. Deneke, archiwistą w koszalińskim magistracie, f. 269.

¹³⁶ AP Szczecin, StA Stettin, sygn. 1385, akta personalne z 1938 r., passim. Materiał powiązany z aktami został wyczerpująco przedstawiony w: K. Pencarski, *Powiązania zespołu „Akta miasta Koszalina” z lat 1555-1945 z innymi zespołami w archiwach polskich i niemieckich / Aktenverbindungen mit dem Archivbestand „Magistratsakten der Stadt Köslin” 1555-1945 mit dem anderen Archivbeständen in den polnischen und deutschen Archiven*, [w:] *Inwentarz zespołu Akta miasta Koszalina 1555-1945 / Findbuch zum Bestand Magistratsakten der Stadt Köslin 1555-1945*, oprac. R. Marczyk, K. Pencarski, A. Zbrozarczyk, Cossalin ad Fontes t. I, red. J. Chojcka, Koszalin-Pruszcz Gdański 2015, s. 81-98.

LĘBORK. Spis przywilejów miasta z lat 1507-1636¹³⁷, wykaz depozytów akt magistrackich z lat 1619-1637¹³⁸, repertorium akt magistrackich (depozytów) z 1499-1693 wraz z regestami i indeksem rzeczowym, wykazy akt przesłanych do Archiwum Państwowego w Szczecinie z lat 1614-1927¹³⁹, 1628 r.¹⁴⁰, 1742-1847 (judaica)¹⁴¹, 1742-1863¹⁴², 1777-1930¹⁴³, 1816-1929¹⁴⁴, 1818-1933¹⁴⁵, 1826-1917¹⁴⁶, 1850-1909¹⁴⁷ oraz wykazy akt personalnych z lat 1823-1929¹⁴⁸, 1840-1929¹⁴⁹, 1880-1934 (akta nauczycieli)¹⁵⁰, 1926-1934¹⁵¹. Akta magistrackie Lęborka charakteryzowały się znacznym niż akta pozostałych magistratów rozdrobnieniem w akcesjach, stąd w 1939 r. dokonano przesunięć między zespołami (np. część akt przesunięto do akt urzędu miar i wag w Słupsku), a następnie sporządzono inwentarz akt magistrackich uwzględniający podział na grupy rzeczowe¹⁵².

¹³⁷ AP Szczecin, StA Stettin, sygn. 672, akta z lat 1881-1882; spis przywilejów Lęborka nadanych miastu w latach 1507-1636 z 20 II 1880 r., f. 7-10.

¹³⁸ AP Szczecin, StA Stettin, sygn. 1189, Rep. 38b Lauenburg, Urkunden, Acc. 70/35 z 1935 r., f. 1-2.

¹³⁹ AP Szczecin, StA Stettin, sygn. 1394, Rep. 38b Lauenburg, Acc. 28/1935, f. 35-55.

¹⁴⁰ AP Szczecin, StA Stettin, sygn. 1394, Rep. 38b. Lauenburg, Acc. 115/36, f. 70.

¹⁴¹ AP Szczecin, StA Stettin, sygn. 574, akta z lat 1929-1941; wykaz akt przesłanych do Pruskiego Archiwum Państwowego w Szczecinie przez magistrat w Lęborku z 15 I 1929 r., f. 1.

¹⁴² AP Szczecin, StA Stettin, sygn. 1394, Acc. 4/1929. Rep. 38b Lauenburg, f. 1.

¹⁴³ AP Szczecin, StA Stettin, sygn. 574, wykaz akt przesłanych do Pruskiego Archiwum Państwowego w Szczecinie przez magistrat w Lęborku z 29 X 1937 r., f. 52-59.

¹⁴⁴ AP Szczecin, StA Stettin, sygn. 1394, Nachweisung der an das Staatsarchiv übersandten Akten z 1933 r., f. 2-33.

¹⁴⁵ Tamże, Acc. 28/1936, f. 56-69, 71-83.

¹⁴⁶ AP Szczecin, StA Stettin, sygn. 574, wykaz akt przesłanych do Pruskiego Archiwum Państwowego w Szczecinie przez magistrat w Lęborku z 12 X 1936 r., f. 34-35.

¹⁴⁷ Tamże, wykaz akt przesłanych do Pruskiego Archiwum Państwowego w Szczecinie przez magistrat w Lęborku z 28 XI 1938 r., f. 79.

¹⁴⁸ Tamże, wykaz akt przesłanych do Pruskiego Archiwum Państwowego w Szczecinie przez magistrat w Lęborku (bez daty), f. 81-98.

¹⁴⁹ Tamże, wykaz akt przesłanych do Pruskiego Archiwum Państwowego w Szczecinie przez magistrat w Lęborku (bez daty), f. 116.

¹⁵⁰ Tamże, wykaz akt przesłanych do Pruskiego Archiwum Państwowego w Szczecinie przez magistrat w Lęborku (bez daty), f. 106-109.

¹⁵¹ AP Szczecin, StA Stettin, sygn. 1394, Acc. 67/1934 Rep. 38b Lauenburg, f. 34.

¹⁵² AP Szczecin, StA Stettin, sygn. 1395, inwentarz akt magistrackich dla akcesji: 4/1929, 29/1933, 58/1934, 28/1935, 70/1936 (wraz z mapami), 28/1936, 23/1938, 127/1938, 180/1938, 43/1939; wstęp do inwentarza akt z VIII 1939 r. wraz z inwentarzem, f. 1-137. Twórca inwentarza zastosował następujący układ rzeczowy: I. Die Stadt im Staate; II. Staatliche Einrichtungen und Beamte; III. Bürgerschaft; IV. Allgemeine Verwaltungsangelegenheiten; V. Das Stadtvermögen; VI. Privilegien, Kataster, Statistik, Berichte; VII. Kirchen-, Schul- und Bildungsangelegenheiten; VIII. [grupy nie wyodrębniono]; IX. Polizei; X. Medizinalia; XI. Schulangelegenheiten außerhalb der Stadt / Fürsogewesen, Bauwesen; XII. [grupy nie wyodrębniono]; XIII. Handwerksachen; XIV. Heimatmuseum, Historische Kommission; [numeru nie nadano] Industrie, Handel und Gewerbe; XV. Landwirtschaft; XVI. Juden; passim.

ŁEBA. Wykaz depozytów akt magistrackich z lat 1377-1858¹⁵³ i 1499-1693¹⁵⁴, repertorium akt magistrackich (depozytów) z lat 1499-1693 wraz rejestrami i indeksem rzeczowym¹⁵⁵.

MIASTKO. Wykaz depozytów akt magistrackich (depozytów) z lat 1617-1862¹⁵⁶, 1671 r.¹⁵⁷, 1788-1832¹⁵⁸ wraz z dopływami akt z lat 1930-1933¹⁵⁹.

OKONEK. Wykazy depozytów akt magistrackich z lat 1730-1816¹⁶⁰ i 1733-1815¹⁶¹.

POLANÓW. Wykaz depozytów akt magistrackich (depozytów) z lat 1794-1885¹⁶², 1864-1877¹⁶³.

POLCZYN-ZDRÓJ. Spisy akt wytworzonych w latach 1726-1872¹⁶⁴, 1796-1880¹⁶⁵, 1810-1886 i 1864-1892¹⁶⁶, wykaz akt związanych z gospodarką wojenną miasta z lat 1914-1918¹⁶⁷, wykaz akt personalnych z lat 1900-1940¹⁶⁸ oraz 1939¹⁶⁹ i 1940 roku¹⁷⁰, spisy akt z lat 1888-1939, 1891, 1913-1935, 1915-1921, 1919-1930, 1923-1928¹⁷¹,

¹⁵³ AP Szczecin, StA Stettin, sygn. 1392, Repertorium über die deponierten Akten der Stadt Leba z 1881 r., f. 1-2.

¹⁵⁴ AP Szczecin, StA Stettin, sygn. 463, wykaz akt przesłanych do Pruskiego Archiwum Państwowego w Szczecinie przez magistrat w Łebie (bez daty), f. 7.

¹⁵⁵ AP Szczecin, StA Stettin, sygn. 1170, Repertorium der deponierten Urkunden der Stadt Leba, Acc. 12/1881 z V 1901 r., f. 1-7.

¹⁵⁶ AP Szczecin, StA Stettin, sygn. 1415, Repertorium über die deponierten Akten der Stadt Rummelsburg z III 1903 r., f. 1-111.

¹⁵⁷ Tamże, Acc. 151/1936, f. 111.

¹⁵⁸ Tamże, Rep. 38b Rummelsburg, Acc. 50/1939, f. 112-115.

¹⁵⁹ Tamże, Acc. 75/1934, f. 111.

¹⁶⁰ AP Szczecin, StA Stettin, sygn. 466, wykazy akt przesłanych do Królewskiego Archiwum Państwowego w Szczecinie przez magistrat w Okonku z 13 VIII 1881 r., f. 5-11, 15-16.

¹⁶¹ AP Szczecin, StA Stettin, sygn. 1410, Repertorium der deponierten Akten der Stadt Ratzebuhr z 20 I 1902 r., f. 1-8.

¹⁶² AP Szczecin, StA Stettin, sygn. 1405, Repertorium über die der Stadt Pollnow in Staatsarchiv deponierten Akten, Acc. 391/98, f. 1-2.

¹⁶³ Tamże, Acc. 12/1933 Magistrat Pollnow, f. 3.

¹⁶⁴ AP Szczecin, StA Stettin, sygn. 145, passim; sygn. 517, wykaz akt przesłanych do Pruskiego Archiwum Państwowego w Szczecinie przez magistrat w Polczynie-Zdroju (bez daty), f. 126-128.

¹⁶⁵ AP Szczecin, StA Stettin, sygn. 1408, Repertorium über die im Königliche Staatsarchive zu Stettin deponierten Akten der Magistrats zu Polzin, Acc. 12/1886, f. 1.

¹⁶⁶ AP Szczecin, StA Stettin, sygn. 145, pismo magistratu w Polczynie-Zdroju do Królewskiego Archiwum Państwowego w Szczecinie z 1 listopada 1886 r., f. 2-4; wykaz akt skasowanych przez magistrat w Polczynie-Zdroju z lat 1864-1892, f. 8-9.

¹⁶⁷ AP Szczecin, StA Stettin, sygn. 517, wykaz akt przesłanych do Pruskiego Archiwum Państwowego w Szczecinie przez magistrat w Polczynie-Zdroju z 28 VI 1926 r., f. 3-4.

¹⁶⁸ Tamże, wykaz akt przesłanych do Pruskiego Archiwum Państwowego w Szczecinie przez magistrat w Polczynie-Zdroju (bez daty), f. 15-22.

¹⁶⁹ Tamże, wykaz akt przesłanych do Pruskiego Archiwum Państwowego w Szczecinie przez magistrat w Polczynie-Zdroju z 7 VIII 1939 r., f. 35.

¹⁷⁰ Tamże, wykaz akt przesłanych do Pruskiego Archiwum Państwowego w Szczecinie przez magistrat w Polczynie-Zdroju z 23 VII 1940 r., f. 41-42.

¹⁷¹ Tamże, wykaz akt przeznaczonych na makulaturę (bez daty), f. 25-29, f. 49-79 (bez daty; sprawy związane z gospodarką mieszkaniową), f. 81-83, 85-120 (bez daty; sprawy

1928-1932¹⁷², akt przeznaczonych na makulaturę, spis akt akcesji akt z lat 1807-1880¹⁷³ oraz dokumentacja osobowa przekazana do Archiwum Państwowego w Szczecinie w 1939 roku¹⁷⁴.

SIANÓW. Zachowane jest repertorium akt magistrackich (depozytów) z lat 1343-1888¹⁷⁵ i 1348-1704 wraz regestami i indeksem rzeczowym¹⁷⁶ oraz spisy akt z lat 1809-1850¹⁷⁷.

SŁAWNO. Zachowane jest repertorium akt magistrackich (depozytów) z lat 1317-1509 wraz regestami i indeksem rzeczowym¹⁷⁸, repertorium akt magistrackich z lat 1544-1868¹⁷⁹, a także spisy akt przesłanych do Królewskiego Archiwum Państwowego w Szczecinie dla akt wytworzonych w latach 1582-1912¹⁸⁰, 1655-1798, 1718-1912, 1882-1939¹⁸¹ i 1908-1934¹⁸² oraz wykazy akt magistratu (policji budowlanej) w Sławnie do 1916 r.¹⁸³ i akt skasowanych z lat 1655-1797¹⁸⁴.

SŁUPSK. Spis akt przesłany do Królewskiego Archiwum Państwowego w Szczecinie dla akt wytworzonych w latach 1277-1720¹⁸⁵, ponadto inwentarz akt policji w Słupsku z 1925 roku¹⁸⁶.

---

związane z opieką zdrowotną); sygn. 1408, Akten des Magistrats zu Polzin z VII 1926 r., f. 2-4.

¹⁷² AP Szczecin, StA Stettin, sygn. 1408, Repositur 38b Bad Polzin, Acc. 47/1935, f. 6-7.

¹⁷³ AP Szczecin, StA Stettin, sygn. 2115, Accessionen (der Stadt Polzin) z 1886 r., f. 17-19.

¹⁷⁴ AP Szczecin, StA Stettin, sygn. 1408, Rep. 38b Stadt Polzin, Acc. 107/1939, f. 8-9.

¹⁷⁵ AP Szczecin, StA Stettin, sygn. 1439, Repertorium über die in Staatsarchiv zu Stettin deponierten Akten des Magistrats zu Zanow z I 1902 r., f. 1-5 wraz z Acc. 71/1934 zu Acc. 4 (386)/1897 1934 r., f. 5.

¹⁷⁶ AP Szczecin, StA Stettin, sygn. 1184, Repertorium über die Urkunden des deponierten Archivs der Stadt Zanow z 1897 r., f. 1-9.

¹⁷⁷ AP Szczecin, StA Stettin, sygn. 498, wykaz akt przesłanych do Królewskiego Archiwum Państwowego w Szczecinie przez magistrat w Sianowie z 23 I 1897 r., f. 8-10.

¹⁷⁸ AP Szczecin, StA Stettin, sygn. 1178, Repertorium über die deponierten Urkunden der Stadt Schlawe z 1901 r., f. 1-69.

¹⁷⁹ AP Szczecin, StA Stettin, sygn. 1417, Repertorium der deponierten Acten der Stadt Schlawe z XI 1901 r., f. 1-96.

¹⁸⁰ Tamże, Acc. 1/1917 No. 4 Abgabe von Akten der Stadt Schlawe, f. 97-103.

¹⁸¹ AP Szczecin, StA Stettin, sygn. 480, umowa depozytowa z magistratem w Sławnie z 17 VIII 1897 r./20 VIII 1897 r., f. 9-10.

¹⁸² AP Szczecin, StA Stettin, sygn. 1417, Acc. 73/1934 Rep. 38b Schlawe, f. 104.

¹⁸³ AP Szczecin, StA Stettin, sygn. 132, pismo magistratu w Sławnie do Królewskiego Archiwum Państwowego w Szczecinie z 29 listopada 1883 r., f. 3; Verzeichnis der an das Königliche Staatsarchiv in Stettin abzugebenenden Akten pp. des Magistrats und der Polizeiverwaltung in Schlawe, 1916 (bez daty dziennej), f. 9-12.

¹⁸⁴ AP Szczecin, StA Stettin, sygn. 2115, A.: Verzeichniß derjenigen in der Polizeiregistratur des Magistrats zu Schlawe vorhandenen Acten, welche cassiert werden sollen; B.: Verzeichniß derjenigen in der Magistrats-Registratur versandenen Acten pp., welche cassiert worden sollen z 1883 r., passim.

¹⁸⁵ AP Szczecin, StA Stettin, sygn. 499, pismo magistratu w Słupsku do Królewskiego Archiwum Państwowego w Szczecinie z 13 XI 1897 r., f. 12-29.

¹⁸⁶ AP Szczecin, StA Stettin, sygn. 1898, Registratur-Plan der Polizei Verwaltung Stolp i.P. z 1925 r., passim; K. Chochuł, K. Pencarski, *Inwentarz zespołu (zbioru) akt: Akta miasta Słupska z lat*

SZCZECINEK. Repertorium akt magistrackich (depozytów) z lat 1436-1689¹⁸⁷ i 1734-1837¹⁸⁸, spisy akt z 1933 r.¹⁸⁹ i z lat 1936-1937¹⁹⁰.

ŚWIDWIN. Repertorium akt magistrackich (depozytów) z lat 1386-1689 wraz rejestrami i indeksem rzeczowym¹⁹¹ i z lat 1436-1689¹⁹², spis akt z lat [1447]1613-1938¹⁹³ oraz spis akt personalnych urzędników magistratu¹⁹⁴.

ZŁOCIENIEC. Zachowane repertorium akt magistrackich (depozytów) z lat 1621-1914¹⁹⁵ i 1653-1932¹⁹⁶. Spis akt przesłany do Królewskiego Archiwum Państwowego w Szczecinie dla akt wytworzonych w latach 1653-1932¹⁹⁷, spis akt z lat 1735-1932¹⁹⁸ i 1797-1932¹⁹⁹, spis akt i map z lat 1926-1934²⁰⁰ i akt z lat 1926-1934²⁰¹ oraz spis akt i fotografii związanych z obchodami sześćsetcia miasta²⁰².

Pojedyncze dokumenty powstałe do 1600 r. bądź ich odpisy znajdowały się w Barwicach, Bobolicach, Bytowie, Czaplinku, Drawsku Pomorskim, Kaliszu Pomorskim, Karlinie, Lęborku, Łebie, Okonku, Polanowie, Połczyniu-Zdroju, Sianowie, Sławnie, Szczecinku, Świdwinie i Złocieniu²⁰³.

Do 1945 r. zadania szczecińskiego archiwum w odniesieniu do prac związanych z zabezpieczeniem akt miast rejencji koszalińskiej, tak jak prowincji pomorskiej, zo-

---

1525-1945, Słupsk 2015, s. 8-11 (maszynopis w zbiorach Archiwum Państwowego w Koszalinie Oddział w Słupsku).

¹⁸⁷ AP Szczecin, StA Stettin, sygn. 473, spis akt depozytowych (bez daty), f. 7-13.

¹⁸⁸ AP Szczecin, StA Stettin, sygn. 1399, Repertorium der deponierten Akten der Stadt Neustettin z 1902 r., f. 1-17.

¹⁸⁹ AP Szczecin, StA Stettin, sygn. 1400, Rep. 38b Neustettin, Acc. 84/1939, f. 1-2.

¹⁹⁰ AP Szczecin, StA Stettin, sygn. 1399, Rep. 38b Neustettin, Acc. 136/1936, f. 18.

¹⁹¹ AP Szczecin, StA Stettin, sygn. 1177, Repertorium der deponierten Urkunden der Stadt Schivelbein z V 1901 r., f. 1-10.

¹⁹² AP Szczecin, StA Stettin, sygn. 467, spis akt depozytowych z 6 VI 1881 r., f. 2-3 i z 24 VI 1864 r., f. 7-8.

¹⁹³ AP Szczecin, StA Stettin, sygn. 1416, Rep. 38b Schivelbein, Zg. 70 und 82/1940, f. 1-37.

¹⁹⁴ AP Szczecin, StA Stettin, sygn. 467, spis akt personalnych urzędników magistratu w Świdwinie z 22 X 1936 r., f. 21-24.

¹⁹⁵ AP Szczecin, StA Stettin, sygn. 1371, Repertorium der deponierten Akten der Stadt Falkenburg. Abschrift von dem am 16. August 1915 vom Magistrat zu Falkenburg eingesandten Aktenverzeichnis der Städt. Verwaltung, f. 1-82.

¹⁹⁶ Tamże, Verzeichniss der von Prof. Dr. von Nießen im Juli 1933 dem Staatsarchiv zu Stettin übergebenen Akten bezw. Urkunden des Magistrats zu Falkenburg i.Pom., f. 83.

¹⁹⁷ AP Szczecin, StA Stettin, sygn. 457, pismo magistratu w Sławnie do Królewskiego Archiwum Państwowego w Szczecinie z VII 1933 r., f. 87-88.

¹⁹⁸ AP Szczecin, StA Stettin, sygn. 1371, Nachweisung der von der Stadtverwaltung Falkenburg/Pom. im Jahre 1936 an das Staatsarchiv in Stettin abgelieferten Akten, f. 85-114.

¹⁹⁹ Tamże, Nachweisung der von der Polizeiverwaltung Falkenburg/Pom. im Jahre 1936 an das Staatsarchiv in Stettin abgelieferten Akten (Acc. 145b/36), f. 116-126.

²⁰⁰ AP Szczecin, StA Stettin, sygn. 457, pismo burmistrza Złocienia do Pruskiego Archiwum Państwowego w Szczecinie z 26 XI 1934 r., f. 89.

²⁰¹ AP Szczecin, StA Stettin, sygn. 1371, Acc. 68/1934, Rep. 38b Falkenburg, f. 84.

²⁰² AP Szczecin, StA Stettin, sygn. 457, pismo burmistrza Złocienia do Pruskiego Archiwum Państwowego w Szczecinie z 4 X 1936 r., f. 105.

²⁰³ AP Szczecin, StA Stettin, sygn. 704, GK z 6 IV 1864 r., f. 6-7.

stały spełnione, choć w głównej mierze w zakresie zabezpieczania i udostępniania. Prace związane z opracowaniem akt rozpoczęły się zbyt późno; jedynie akta miasta Białogardu doczekały się kompleksowego opracowania poprzedzonego notatką o zespole, sporządzoną w 1939 r. Konieczność zabezpieczenia akt w czasie II wojny światowej przed zniszczeniem oraz wynikające z tego rozśrodkowanie szczecińskiego zasobu archiwalnego w ogóle uniemożliwiło powtórne scalenie akt po wojnie oraz doprowadziło do rozproszenia akt magistrackich pomiędzy archiwa w Polsce i Niemczech.

Bibliografia

Materiały archiwalne

Archiwum Państwowe w Szczecinie

Archiwum Państwowe w Szczecinie [do 1945 r.]

Naczelne Prezydium Prowincji Pomorskiej w Szczecinie

Materiały normatywne

„Reichsgesetzblatt” t. I (1941)

„Reichsministeriumblatt” (1943)

Opracowania

Archiwum Państwowe w Szczecinie. Przewodnik po zasobie archiwalnym. Akta do 1945 roku, oprac. R. Gaziński, P. Gut, M. Szukała, Warszawa-Szczecin 2002

Chochuł K., Pencarski K., *Inwentarz zespołu (zbioru) akt: Akta miasta Słupska z lat 1525-1945*, Słupsk 2015 (maszynopis w zbiorach Archiwum Państwowego w Koszalinie Oddział w Słupsku)

Gaziński R., Macholak J., *Zasób Archiwum Państwowego w Szczecinie*, „Szczeciński Informator Archiwalny” 2002, nr 16

Pencarski K., *Powiązania zespołu „Akta miasta Koszalina” z lat 1555-1945 z innymi zespołami w archiwach polskich i niemieckich / Aktenverbindungen mit dem Archivbestand „Magistratsakten der Stadt Köslin” 1555-1945 mit dem anderen Archivbeständen in den polnischen und deutschen Archiven*, [w:] *Inwentarz zespołu Akta miasta Koszalina 1555-1945 / Findbuch zum Bestand Magistratsakten der Stadt Köslin 1555-1945*, oprac. R. Marczyk, K. Pencarski, A. Zbroszczyk, Cossalin ad Fontes t. I, red. J. Chojecka, Koszalin-Pruszcz Gdański 2015

Szukała M., *Pruskie archiwa państwowe a niemieckie badania wschodnie (Deutsche Ostforschung) w okresie międzywojennym XX wieku (1918-1939). Między nauką a politycznym zaangażowaniem*, Szczecin-Warszawa 2011

Turek-Kwiatkowska L., *Inwentarz zespołu (zbioru) akt: Archiwum Państwowe w Szczecinie z lat [1500] 1831-1945 [1971]*, Szczecin 1971 (maszynopis w zbiorach Archiwum Państwowego w Szczecinie)

Summary

Keeping, securing and making available the records of Region (Regierungsbezirk) of Koszalin by Prussian State Archives in Szczecin in the years 1831-1945

The article concerns the archival sources of towns held in the Koszalin repository and taking them over by Royal State Archives (later Prussian State Archives) in Szczecin and the terms of formal and physical takeover of the magistrate documents and making them accessible. The shape of the sources was affected not only by creating Szczecin archives in 1831 but also the proprietary state of the magistrate documents and others which included documentation of other towns. The State Archives in Szczecin made deposit agreements with most town repositories including Kolobrzeg, Koszalin and Słupsk and afterwards started working on recording devices. The devices included both archival materials and library and cartographic ones. The article also depicts the storage conditions both at the authors' of the documents and in the Szczecin archives buildings. It also describes the Pila department created in November 1938. The activities of the Archives after the II World War broke out are discussed as well as its attempts aiming to secure the sources for the period of bombardments of Szczecin from 1943. Towards the end of the article there is a table of preserved lists of records in accession which took place until 1945 from the repositories in Barwice, Białogard, Bobolice, Bytów, Czaplinek, Darłowo, Drawsko Pomorskie, Kalisz Pomorski, Karlino, Kołobrzeg, Koszalin, Lębork, Łeba, Miastko, Okonek, Polanów, Połczyn-Zdrój, Sianów, Sławno, Słupsk, Szczecinek, Świdwin and Złocieniec.

